

Reflexionant a través del teatre

(16 d'octubre de 2024)

“El teatre és una eina de reflexió i reflex de la societat, agent actiu en revolucions i propagació d'idees”. Així és com Jané-Lligé va inaugurar les XI Jornades sobre Traducció i Literatura (Traducció, teatre i revolucions), que pretenen “promoure i divulgar recerca en arts escèniques que projecten una estètica i una ideologia”. L'acte es va portar a terme a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) durant el dimecres 16 d'octubre i el dijous 17 d'octubre.

Així, Enric Gallén, catedràtic de la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra, va presentar la ponència *Abast i límits de la revolució teatral en l'escena contemporània*, centrada en l'anàlisi comparativa entre l'impacte que han generat Ibsen, autor d'*Un enemic del poble*, i Beckett, autor d'*Esperant a Godot* amb la intenció de “copsar l'abast i els límits del teatre contemporani”.

Més endavant, Anna Corral, doctora en Filologia Francesa i Romànica de la Universitat Autònoma de Barcelona, va presentar la conferència *Postures i impostures, o dels límits de la revolució i el teatre polític: França, terra d'insurreccions*. La recerca es va centrar a analitzar la confluència entre teatre (és a dir, la creació teatral en temps revolucionaris), i la revolució com a trama teatral, amb un estudi de cas sobre la Revolució Francesa.

Fanny Ferran, bibliotecària a la Universitat Pompeu Fabra i amb experiència polifacètica en el microteatre, va presentar *Strindberg a Barcelona (1890-1936): entre la incomprensió i la indiferència*, una conferència en què va analitzar Strindberg, un autor que va formar part del teatre naturalista i expressionista, per tal d'esbrinar-ne el tipus d'obra amb més repercussió i investigar en quins teatres se n'havien representat les obres. Així, la metodologia de la recerca va ser una “anàlisi de la premsa i d'allò que havia succeït en altres punts d'Europa, tot i que la investigació se centra en Alemanya, França i Itàlia”. Com a conclusió, la recerca va detectar que “en certs aspectes, hi ha unes similituds entre França i Itàlia, i hi ha escàndol i incomprensió de l'obra d'Strindberg”.

Rosend Arqués, catedràtic emèrit i assagista, va presentar la ponència *Dario Fo i el teatre revolucionari en la Barcelona dels 80*, en què va analitzar l'obra *Mort accidental d'un anarquista*, de Dario Fo, publicada el 1981. Així, Arqués va centrar la seva anàlisi en les traduccions de Guillem-Jordi Graells: *Mort accidental d'un anarquista* (1981), *Mort accidental de l'anarquista* (1986) i *Mort accidental de l'anarquista* (1998), a part de totes les posades en escena. Així, en la recerca, s'observa una gran diferència entre la traducció teatral literària (és a dir, una traducció d'un text fixat) i la traducció teatral escènica (ja que els components de canvi es multipliquen), malgrat que ambdues tinguin un *target oriented*.

La primera jornada va concloure amb un col·loqui moderat per Mireia Sopena i una lectura dramàtica de diferents fragments de les obres esmentades en les ponències anteriors per part de l'Aula de Teatre de la Universitat Autònoma de Barcelona.

El rol de la traducció del teatre en català pot impulsar el desenvolupament de la llengua catalana

(17 d'octubre de 2024)

La reivindicació del prestigi dels traductors de teatre va marcar el final de les XI Jornades sobre Traducció i Literatura (Traducció, teatre i revolucions), que pretenen “promoure i divulgar recerca en arts escèniques que projecten una estètica i una ideologia”. L'acte es va portar a terme a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) durant el dimecres 16 d'octubre i el dijous 17 d'octubre.

Victòria Alsina, filòloga clàssica i doctora amb una tesi sobre l'Humanisme en el Noucentisme a la UB, va estrenar la tercera sessió de les Jornades amb la comunicació *Carme Serrallonga, traductora de teatre*. Alsina en va analitzar la dedicació al teatre català, que “va tenir gran rellevància per a ella i per al català”, com a professora de dicció i traductora. Així, l'anàlisi de les diverses traduccions de Serrallonga i les retraduccions que se n'han fet durant les darreres dècades ha demostrat que “la traducció posterior actualitza i adapta les traduccions al segle XXI”.

Més endavant, Carles Biosca, llicenciat en Filologia Romànica i Traducció i Interpretació i doctor en Teoria de la Traducció, va presentar la ponència *L'existencialisme, a escena: sis peces de Jean-Paul Sartre en versió de Manuel de Pedrolo*, “un dels autors més prolífics de les lletres catalanes” i “traductor i difusor de la literatura en català”. A més, Biosca, en la seva recerca, també va estudiar Vallespinosa. Així, va concloure la comunicació explicant que “Pedrolo tradueix el text per ser llegit i, per tant, té un estil més literari, mentre que Vallespinosa ho fa amb l'objectiu de ser representat i, per aquest motiu, empra mots típics de l'època”.

Posteriorment, Katià Pago, en la comunicació *Teatre alemany d'entreguerres a Catalunya*, ha exposat que ha explicat que “hem fet un recorregut una mica representatiu del període i ens hem allunyat de l'exhaustivitat”. Per aquest motiu, la investigació ha analitzat autors com Broune, que ha permès determinar que, “després de l'expressionisme, hi ha tendències cap al realisme”, Piscato, “perquè la recepció del qual, sens dubte, va ser la més revolucionària de totes” o els autors que, segons Otto Mann, són els tres grans dramaturgs de finals dels anys 20: Brecht, Zuckmayer i Bruckner.

Seguidament, Daniela Palmeri va presentar la ponència *Traduir dramatúrgia. El cas de Lina Prosa, entre la poesia i la dissidència*. Inicialment, Palmeri va explicar que “analitzar una traducció teatral implica reconstruir el context i el moviment en què es va fer” i que “els textos dramàtics són densos i el·líptics, ja que la paraula esdevé teatre”. D'aquesta manera, en la recerca, s'hi va realitzar un estudi de cas sobre l'obra *Lampedusa Beach*, que va esdevenir coneguda gràcies a la traducció que en va fer Jean Paul, que va fer representar l'obra a la Comédie Française.

A més, Palmeri va afirmar que es tracta d'una traducció “pensada més en l'escena” i que “manté una certa estrangerització dintre del text” (per exemple, conserva el títol original

de l'obra en anglès, "que té un deix d'ironia"). A més, això es va realitzar perquè "encara que el públic no entengués directament les paraules, és molt interessant perquè el teatre té molta sonoritat i la cançó la pot recuperar".

Finalment, Palmeri va destacar el cas de Lina Prosa perquè "es tradueixen molt poques dramaturgues i ella és un cas especial en la literatura en català", la qual cosa va aprofitar per "destacar la valentia d'Anna Soler per haver fet una traducció en llengua catalana d'una autora que encara no havia estat traduïda al català".

La jornada va continuar amb un col·loqui moderat per Núria Santamaria i una taula rodona amb Eduard Bartoll, doctor en Traducció i Interpretació a la Universitat Pompeu Fabra; Maria Bosom, llicenciada en Traducció a la Universitat Pompeu Fabra i especialitzada en Traducció Dramatúrgia; Miquel Cabal, doctor en Lingüística i professor i traductor literari del rus, i Anna Soler, llicenciada en Traducció i Interpretació a la Universitat Pompeu Fabra i traductora d'obres sobretot alemanyes i de diversos gèneres a la llengua catalana.

Durant la taula rodona, Bartoll va afirmar que "un traductor que s'especialitza en teatre pateix un menyspreu general" i, Bosom, que, "per a mi, la figura del traductor literari som intèrprets i els creadors de les nostres obres. Per aquest motiu, hem de reclamar els nostres drets com a autors". Així, Cabal va argumentar que "la manca de reconeixement cap a la feina dels traductors ve de part d'un sector molt concret de l'àmbit teatral, que juguen a confondre intencionadament conceptes com "traducció", "adaptació" i "autoria" amb objectius econòmics. Actualment, això és escandalosament visible, i és una responsabilitat nostra com a traductors literaris defensar els nostres drets laborals i morals".

Quant al procés d'elaboració i selecció de les obres, Bartoll va explicar que, "en el meu cas, la majoria d'obres han sorgit per encàrrec del director i llavors és quan treballo amb ell. A més, si no hi ha una col·laboració inicial, s'hi introdueixen canvis no consensuats", i Soler va afirmar que, "durant molts anys, seguia tot el procés de selecció, interpretació i posada en escena, i que cal estar molt atent a tot allò que es porta a terme en altres països i consultar revistes teatrals, editorials i festivals que incorporen noves veus i autors emergents...". A més, Cabal hi estava d'acord, i va comentar que "a mi també m'agrada molt participar en el muntatge i intento vigilar les possibles modificacions que es fan del text. A més, m'agrada saber-ne el repartiment per tal d'encaixar les intervencions i les expressions als personatges", tot i que també li "agrada treballar amb l'autor, quan és viu, per resoldre dubtes i adaptar-se a la seva escriptura". Tanmateix, Bosom va matisar que en el seu cas "els directors són més respectuosos i, a vegades, assisteixo als assajos per treballar millor el text", tot i que "també cal vigilar les projeccions, ja que, alguna vegada, han modificat alguna frase i hi ha hagut errors lingüístics com signes de puntuació o pronoms mal emprats".

A més, Bartoll i Bosom van coincidir que les obres revolucionàries generen més impacte, que, segons Soler, "demanen un espectador més actiu".

Finalment, Bartoll va comentar que "cal dur a terme un debat profund sobre el registre col·loquial en teatre i els recursos o paraules que cal acceptar o no" i, Cabal, que "cal explotar els recursos propis de la llengua catalana i intentar evitar els castellanismes en tota mena d'àmbits, a més de rebutjar certes formes que s'accepten alegrement" i va

plantejar l'interrogant d'implementar la figura de l'assessor lingüístic en teatre" per concloure les XI Jornades sobre Traducció i Literatura: Traducció, teatre i revolucions.

Gerard Fondevila

Estudiant del Grau en Filologia Catalana: Estudis de Literatura i Lingüística